

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
кафедра дошкільної освіти

ТЕМА

**Формування у дітей старшого дошкільного віку соціальної готовності до
навчання в школі в ігровій діяльності**

Кваліфікаційна робота магістра

Виконавець: здобувач другого (першого)
рівня вищої освіти, групи **М21ДО-з**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Освітньо-професійна програма: Дошкільна
освіта

ППП: **ПЄЛІХ Дар'я Олександрівна**

Керівник: канд. психол. наук, доцент
Донченко Ольга Сергіївна

Рецензент: **Семеняко Юлія Борисівна**

Запоріжжя – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....	7
1.1. Особливості поняття та компоненти «соціальної готовності» дітей до навчання у школі у спеціальній педагогічній літературі.....	7
1.2. Роль гри у формуванні у дітей соціальної готовності до навчання у школі.....	18
ВИСНОВКИ	ДО
РОЗДІЛУ.....	29
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИЧНИХ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....	30
2.1. Дослідження ступеня готовності дітей до навчання у школі у діяльності	закладу дошкільної освіти.....
	30
2.2. Програма формування соціальної готовності дітей до навчання в школі (використання ігор при підготовці дітей до школи).....	44
2.3. Ефективність використання ігрової діяльності у процесі підготовки старших дошкільнят до навчання у школі.....	58
2.4. Методичні рекомендації щодо використання ігрової діяльності у процесі формування соціальної готовності до навчання у школі дітей старшого дошкільного віку.....	71
ВИСНОВКИ	ДО
РОЗДІЛУ.....	79
	ДРУГОГО

ВИСНОВОК.....	80
СПИСОК	ВИКОРИСТАНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ.....	84
ДОДАТКИ.....	94-109

ВСТУП

Актуальність дослідження теми полягає в тому, що сьогодні значна роль у вихованні, соціальному становленні, розвитку особистості належить закладам дошкільної освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення умов для раннього виявлення обдарованості; наступності в навчанні; створення відповідних віковим особливостям дітей навчально-виховних та розвивальних систем. Для дітей старшого дошкільного віку заклад дошкільної освіти є важливим суспільним середовищем, основне призначення якого полягає у забезпеченні гармонійного розвитку особистості дитини, її фізичного і психічного здоров'я, вихованні ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формуванні механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в життєвих умовах.

Якщо характеризувати стан соціальної готовності старшого дошкільника до навчання в школі, то перш за все, дитина повинна мати чітке уявлення про нові форми спілкування в дитячому колективі та з учителями; нова ситуаційна роль в освітньому закладі вимагає одержувати знання, а не гратися з новими друзями. Дитина буде вимушена спілкуватися з учителями та працювати в групі однокласників. А ще вона повинна вміти відстоювати свої інтереси, тобто не давати себе ображати та надавати підтримку тим, з кого глузують та недоброзичливо відносяться.

Від дитини відповідного дошкільного віку вимагають вміння виконувати

правила шкільної поведінки, не запізнюватися на уроки та позакласні заходи, бути слухняною. Для засвоєння соціальних якостей дитиною передбачається великий обсяг роботи.

У директивних документах, прийнятих в Україні, таких як Закон України «Про дошкільну освіту» [36], «Концепція дошкільного виховання в Україні» [21] та ін. вказано, що гра є засобом виховання і навчання. У Концепції дошкільного виховання в Україні говориться, що «роль гри в педагогічному процесі зумовлена її функцією – творчою інтеріоризацією дітьми власного досвіду пізнання навколишнього середовища» [101].

Сучасна освіта в нашій державі зазнає вдосконалення та постійного розвитку внаслідок соціально-економічних змін у країні, редакцій законів «Про освіту», «Про дошкільну освіту» [36, 37]. Ці та інші фактори передбачають створення відповідних умов для навчання дітей. У першу чергу це стосується інноваційних освітніх технологій, форм, методів і засобів навчання та виховання, які обирають педагоги для своєї роботи. Від правильного вибору залежить результат засвоєння дітьми знань, вироблення певних навичок, розширення пізнавальної активності майбутніх здобувачів освіти.

Актуальність дослідження формування соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі в ігровій діяльності, обумовлюється передовсім її безумовною практичною значущістю для подальшої життєдіяльності особистості в освітньому процесі, та успішного існування в українському суспільстві загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що вивченням соціальної готовності дітей до навчання в школі засобами ігрової діяльності займаються безліч вітчизняних фахівців: Айзенбарт М., Артемова Л., Аханова А., Беленька Г., Богуш А., Брикунець Л., Бугасова І., Гозак С., Губенко О., Дєдова О., Докаш В., Доманюк О., Козак Р., Карцева Н., Луцан Н., Лохвицька Л., Максименко С., Науменко Т., Онуфрієва Л., Половіна О., Пасічніченко А., Пісоцька Л., Піроженко Т., Рома О., Рогальська І., Рудзевич

І., Федорова М., Філоненко О., Якименко Л. та ін. Досить великого значення грі у розвитку особистості надавав німецький педагог, теоретик дошкільного виховання Ф. Фребель. Зокрема він зазначав, що «гра породжує радість, свободу, достаток, спокій в собі і біля себе, мир з миром».

Гра є важливою і найдоступнішою формою діяльності дошкільників, засобом самовираження, адже вона найбільше відповідає їх фізичним і психічним можливостям. Засобами гри формується особистість дитини: вона готує її до школи та майбутнього життя.

В умовах впровадження НУШ (нової української школи) дослідники приділяють увагу розробленню різних контекстів організації освітньо-виховного процесу в закладах дошкільної освіти на засадах діяльнісного підходу, застосування ігрових методів і технологій. Недостатній ступінь розроблення теми «Формування у дітей старшого дошкільного віку соціальної готовності до навчання в школі в ігровій діяльності» в теоретичному та практичному аспектах зумовили вибір теми магістерської роботи.

Об'єкт дослідження – соціальна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі.

Предмет дослідження – вплив ігрової діяльності на формування соціальної готовності дітей до навчання в школі.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні впливу ігрової діяльності на формування соціальної готовності дітей дошкільного віку до навчання в школі.

Відповідно до об'єкта, предмета та поставленої мети дослідження в магістерській роботі підлягають розв'язанню наступні **завдання**:

- 1) визначити особливості поняття та компоненти «соціальної готовності» дітей до навчання у школі у спеціальній педагогічній літературі;
- 2) розкрити роль гри у формуванні у дітей соціальної готовності до навчання у школі;
- 3) виявити рівень соціальної готовності дітей до навчання у школі в

процесі їх діяльності в ЗДО;

4) створити Програму формування соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі з використанням ігор;

5) експериментально перевірити та з'ясувати ефективність авторської Програми «Я у школі» щодо формування соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі засобами ігрової діяльності;

6) розробити практичні рекомендації педагогам та батькам, щодо формування соціальної готовності дітей до навчання у школі використовуючи ігрову діяльність.

Для досягнення мети й розв'язання поставлених завдань використано **методи дослідження:** аналіз педагогічної та методичної літератури; бесіда; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; теоретичне узагальнення, аналіз результатів експерименту.

Гіпотеза дослідження: Соціальна готовність до навчання у школі у дітей старшого дошкільного віку буде сформована за умови використання відповідної ігрової діяльності в закладі дошкільної освіти.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

– теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність використання ігор у процесі формування соціальної готовності до навчання у школі дітей старшого дошкільного віку;

– розроблено Програму «Я у школі» спрямовану на використання засобів ігрової діяльності для дітей старшого дошкільного віку в аспекті формування у них соціальної готовності до навчання в школі.

Експериментальна робота щодо формування соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку проводилася в ЗДО «Казка» (Заклад дошкільної освіти (ясла-садок) «Казка» комбінованого типу комунальної форми власності Курахівської міської ради Донецької області). В дослідженні брали участь 30 дітей 5-6 річного віку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані вихователями та

студентами в напрямку формування соціальної готовності дітей до навчання в школі.

Структура та обсяг магістерської роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, які утримують 6 підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (102 позиції) та додатків. Роботу викладено на 109 сторінках, основного тексту – 82 сторінки. Основний текст даної роботи містить 27 таблиць, 17 рисунків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВОК

Зміна ставлення до дошкільного дитинства у сучасному суспільстві вимагає перегляду змісту, форм та методів освітньо-виховної роботи, створення нових педагогічних технологій, що відповідають вимогам гуманізації освітнього процесу, особистісно-орієнтованої моделі взаємодії дорослого з дитиною. Сучасні педагогічні технології спрямовані на забезпечення такого рівня соціального розвитку дитини, який би допоміг їй усвідомити себе суб'єктом діяльності, членом громадянської спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що вивченням соціальної готовності до навчання в школі займаються як вітчизняні (Айзенбарт М., Артемова Л., Аханова А., Беленька Г., Борисова Л., Богуш А., Брикунець Л., Бугастова І., Гозак С., Губенко О., Дєдова О., Докаш В., Доманюк О., Козак Р., Карцева Н., Луцан Н., Лохвицька Л., Максименко С., Науменко Т., Онуфрієва Л., Половіна О., Пасічніченко А., Пісоцька Л., Піроженко Т., Рома О., Рогальська І., Рудзевич І., Федорова М., Філоненко О., Якименко Л.), так і західні (Дж. Аронфрід, Б. Берковіц, В. Білські, Д. Данієльс, Б. Латане, З. Скорни, Є. Стауб, С. Шварц та ін.) науковці.

Результатом взаємодії дітей в ігровій діяльності з однолітками є виникнення особливих міжособистісних відносин, від якості яких залежить і соціальний статус дитини в дитячому співтоваристві, і її емоційний комфорт, і соціальна готовність дітей до навчання в школі. Відносини між дітьми динамічні, вони розвиваються, у старшому дошкільному віці стають конкурентними, чому сприяє усвідомлення дитиною суспільно значимих правил. Так поступово стає складнішою та збагачується комунікативна поведінка дитини, формуються її нові соціальні форми, інтенсивно відбувається соціально-особистісне становлення дошкільника.

Гра представляє унікальний досвід для соціального розвитку дитини, відкриваючи можливість вступу у значний особистий зв'язок з ровесниками та дорослими. Навчальні функції гри полягають у розбудові відносин, розширенні діапазону спілкування, адаптації та соціалізації.

Найважливішими з особистісних якостей, виділяється самостійність, ініціативність та відповідальність, тому саме ці якості обираються як соціально-значущі якості у процесі ігрової діяльності для успішного формування соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання в школі.

Результати діагностики на констатуючому етапі дослідження свідчать, що діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ показали різні особливості прояву соціальних якостей особистості. Рівень соціально-комунікативного та пізнавального розвитку дітей старшого дошкільного віку має середній та низький показники. Більшість дітей має уявлення про моральні норми та правила поведінки, але не завжди їх усвідомлено дотримуються при спілкуванні з дорослими та однолітками.

Діти обох груп не завжди орієнтовані на правильну та безпечну поведінку. Дитина із задоволенням грає з однолітками, але у грі часто використовує засоби емоційної виразності. Слід констатувати, що у педагогічній практиці не створено умов конструктивного спілкування дітей старшого дошкільного віку.

Результати досліджень (опитування батьків та вихователів) показали, що респонденти не вважають процес розвитку соціальної готовності до навчання в школі одним із пріоритетних завдань освітньо-виховного процесу у закладі дошкільної освіти. Робота над розвитком соціальних навичок у вихованців безсистемна, носить недостатньо цілеспрямований характер. Більшість батьків не мали понять щодо питань соціалізації дітей старшого дошкільного віку, інші зовсім не були зацікавлені в особливостях розвитку соціальної готовності до школи своїх дітей. Результати дослідно-експериментальної роботи переконали у необхідності пошуку змісту, форм та методів розвитку соціальної готовності до школи, старших дошкільників у закладі дошкільної освіти «Казка».

Таким чином, виникла потреба у розробці та впровадженні авторської Програми «Я у школі» для соціалізації дітей старшого дошкільного віку.

Основною формою роботи з дітьми дошкільного віку та провідним видом діяльності для них стала гра. Факт підвищення ролі гри як провідного виду діяльності дошкільників і відведення їй чільного місця в освітньо-виховній діяльності закладу дошкільної освіти, оскільки в останні роки у зв'язку з соціальними змінами в суспільстві, інформатизацією, а також посиленням формуванням соціальної готовності дитини до навчання у школі, гра йде головною у світі дитинства. Соціальний розвиток дітей у закладі дошкільної освіти багато в чому залежить від самої дошкільної організації: вибір освітньої програми, з урахуванням якої складається основна освітня програма дошкільної організації, створення умов для її реалізації, контроль та моніторинг освітнього процесу. Розроблена Програма передбачає конструктивну співпрацю із батьками.

При роботі педагогів закладу за авторською програмою «Я у школі» з вихованцями, використовували основні форми безпосередньо-освітньої діяльності: ігри, ігрові технології (комунікативні, сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні ігри) і т. д. Особливістю даної Програми є те, що процес оптимізації соціального досвіду дітей спрямований на соціальну готовність дитини як особистості на основі формування соціально-значущих якостей, духовно-моральних цінностей, розвиток пізнавальних здібностей та формування комунікативних умінь через взаємодію дітей з однолітками та дорослими.

Основні досягнення гри, як форми роботи з дітьми, пов'язані з освоєнням світу речей як предметів людської культури, освоєнням форм позитивного спілкування; освоєнням нових соціальних ролей; розвитком статевої ідентифікації, формування позиції школяра.

У ході дослідження встановлено, що після задіяної Програми діти експериментальної групи, віднесені до високого рівня (71,14%), не відчують страху, сумніву, сором'язливості і т. д. при вступі у спілкування, не виявляють ворожості, дитячої заздрості. Вони перераховують мотиви, що спонукають їх до спілкування; здатні керувати своєю поведінкою під час

творчої роботи поруч із іншими дітьми. Діти із задоволенням граються з однолітками, у грі використовують засоби емоційної виразності. Діти експериментальної групи адекватно реагують на емоційні переживання інших людей. Вони самостійно ставлять за мету діяльність та планують її результати, обирають засоби для її досягнення.

Діти контрольної групи, які не брали участі в авторській Програмі «Я у школі», але освітньо-виховний процес проходили за загальною програмою, суттєво не підвищили показники сформованості соціальної готовності до навчання в школі, які були виявлені на констатуючому етапі дослідження.

Після проведення спеціальної роботи з педагогами ЗДО на формуючому етапі, на контрольному етапі дослідження спостерігається високий відсоток педагогів, які показали високий рівень щодо прояву запропонованих складових професійних якостей. Значно зросла кількість педагогів, які перебувають на високому рівні усвідомлення того, що розвиток соціальної готовності дітей до навчання в школі в ігровій діяльності сприяє успішній соціалізації дітей.

Підвищився рівень знань у батьків, у напрямку допомоги дитині розвивати її соціальні якості для успішної соціальної готовності до навчання в школі. Завдяки впровадженню Програми «Я у школі» більшість батьків використовують гру у спільній діяльності з дітьми; у великій кількості сімей є необхідна література для використання ігрових методик у процесі формування соціальної готовності дітей до навчання в школі.

Узагальнюючи виконану роботу, можна констатувати що, контрольний етап роботи, вирішуючи специфічні завдання дослідження діагностичними методиками, виявив позитивну динаміку в умовах, показниках та рівнях сформованості соціальної готовності дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи, чим було позитивно доведене припущення у гіпотезі на початку експериментального дослідження.

Найбільш ефективним напрямом педагогічної діяльності у формуванні соціальної готовності дітей виступила авторська Програма «Я у школі», яка

включила збірку ігрових технологій для дітей старшого дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Айзенбарт М. М. Формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності : дис. ... канд. пед. наук :13.00.08. Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2016. 274с.
2. Айзенбарт М. М., Квас О. В. Організаційно-педагогічні умови формування соціально-комунікативної компетенції старших дошкільників засобами ігрової діяльності. Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал /ред. кол.: Н. Примаченко (голов. ред.) та ін. Дрогобич, 2015. №7 (126). С.6-12.
3. Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної Інтернетконференції, 26 жовтня 2017 р., Мукачево /Ред.кол. : В.І. Кобаль (гол.ред.) та ін. Мукачево : МДУ, 2017. 213 с.
4. Артемова Л. В. Національний дитячий садок на Україні. Дошкільне виховання. 2017. №6. С. 10-11.
5. Артемова Л. В. Розвиток теорії і практики дитячої гри. Сторінки історії. Дошкільне виховання. 2001. №7. С. 18-19.
6. Аханова А. Ігрова діяльність як засіб успішної адаптації першокласників до умов навчання у початковій школі.// Педагогічний часопис Волині. №2(9). 2018. С.16-201.
7. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / під наук. керівн. Т. О. Піроженко. Київ, 2021, 37 с.
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20
8. Бегей В. Ігрові форми організації навчальної діяльності дошкільника. Львів: Академвидав, 2011. 103 с.
9. Берегова Н., Степанюк О., Кушнір І. Психологічні особливості самооцінки дітей старшого дошкільного віку. Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доп. VIII

- Всеукр. наук.-практ. конф., (Хмельницький, 9–10 квіт. 2020 р.).
Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 30-34.
10. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О. А. Дошкільникам про світ природи. Старший дошкільний вік: навч.-метод. посібник. 2-е вид. Київ : Генеза, 2013. 112 с. (Настільна книжка вихователя).
 11. Беленька Г. В. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; наук. ред. Г. В. Беленька; авт. кол. : Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 352 с.
 12. Богуш А. М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2012. 304 с.
 13. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підручник для студ. вищ. навч. закладів : вид. 2-ге. Київ: ВД Слово, 2015. 408 с.
 14. Борецька М. Розвиток словникового запасу дітей дошкільного віку. 2020. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18138/1/46_Boretska.pdf (дата звернення 14.01.2022 р.)
 15. Борисова Л. М. Готовність дитини до навчання// Психологічна газета. 2005. № 23. С. 3-7.
 16. Брикунець Л. Готовність дитини до навчання у школі// Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2012. № 12. С. 32-34.
 17. Бугастова І. А. Гра як засіб підготовки дитини до школи // Журнал для батьків. 2001. № 1. С. 17.
 18. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / Тернопіль : Мандрівець, 2010. 256 с.
 19. Бубін А. О. Проблеми наступності дошкільної та початкової освіти в педагогічній спадщині українських педагогів // Волинський національний університет ім. Лесі Українки. Наук. вісн. Серія: Педагогічні науки. Луцьк, 2010. № 23. С. 131-134.

20. Виховання дружніх почуттів у дітей / Під ред. Л.Н. Прокошенко, В. К. Котирло. Київ: Педагогічна школа, 2007. С. 84-156
21. Виховуємо базові якості особистості старшого дошкільника в умовах ДНЗ : методичний посібник / Г. Беленька, Н. Гавриш, С. Васильєва, В. Маршицька, С. Нечай, Г. Орлова, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. Н. Гавриш. Харків : Мадрид, 2015. 220 с.
22. Галян О. І. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості на етапі дошкільного дитинства. Моральна свідомість та самосвідомість особистості : [монографія] / за ред. М. В. Савчина, І. М. Галяна. Дрогобич, 2009. С. 64–76.
23. Гозак С.В., Філоненко О.О. Особливості функціональної готовності дітей до шкільного навчання. Освіто-логічний дискус, 2015. С. 61-69.
24. Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи: матеріали II Всеукраїнського науково-практичного семінару (20 травня 2021 р., м. Київ). Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. 278 с.
25. Готовність дитини до навчання / Упоряд. Максименко С. Д., Максименко К. С., Главник О. П. К. : Мікрос-СВС, 2003. 94 с.
26. Граючись навчаємось : Навчально-методичний посібник / упорядник М.О. Бондар. Хмельницький. 2014. 110с.
27. Губенко О. В. Особливості підготовки та адаптації пяти- та шестирічних дітей до школи / Обдарована дитина. 2010. № 9. С. 50-56.
28. Діагностика готовності дітей до школи / за заг. наук. ред. О. Дєдова. Хотин: 2014. 194 с.
29. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш [та ін.]; наук. ред. А.М. Богуш. Луганськ : Альма-матер, 2006. 368 с.
30. Дитина: освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. Проекту В. О. Огневюк; за наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець. Київ: Ун-т імені Б. Грінченка, 2016. 304 с.
31. Докаш В. І., Онуфрієва Л. А., Рудзевич І. Л. Соціалізація особистості:

соціо-психологічний контекст. Проблеми сучасної психології. 2014. Вип. 24. С. 177-190. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2014_24_18 (дата звернення: 09.05.2023).

32. Доманюк О. М. Виховання доброзичливого ставлення до однолітків у дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки, 2017. № 79 (2). С. 80-84.

33. Донченко О. С. Проблема дистанційного навчання у закладах дошкільної освіти під час воєнного стану// VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, 20-21 квітня 2023 р., м. Запоріжжя. С. 121-123.

34. Душина В. А. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку у просторі дитячої субкультури [Електронний ресурс] / В. А. Душина. Х., 2012. 69 с. Режим доступу: <http://lib.znaimo.com.ua/docs/166/index49114.html?page=4>.

35. Дьякова В. Д. Програма роботи з майбутніми першокласниками / В. Д. Дьякова, А. В. Железняк. Харків : Веста, 2008. 80с.

36. Закон України «Про дошкільну освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14> (дата звернення: 26.10.2021).

37. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 11.11.2021).

38. Збірник навчальних програм з позашкільної освіти соціально-реабілітаційного напрямку школи ранньої розвитку «Малюк» «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист МОН від 30.01.2018 № 1/11-1020)

39. Зімакова Л. В., Тупиця О. Ю., Жданюк Л. О. Дистанційне навчання дітей дошкільного віку на засадах партнерської педагогіки під час воєнного стану. Педагогічні науки : наук. журн. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2022. Вип. 79. С. 92-100.

40. Карасьова К. В. Самодіяльні ігри дитини / Катерина Карасьова, Тамара Піроженко. К. : Шк. Світ, 2011. 128с. (Бібліотека «Шкільного світу»).

41. Карук І. В. Пізнавально-дослідницька діяльність з дітьми раннього дошкільного віку. Молодий вчений. 2019. № 5.2 (69.2). С. 136–139
42. Клевака Л. П., Тур О. П. Специфіка формування мотивації дітей дошкільного віку як чинник успішності навчання в НУШ. 2020.
43. Колосова О.В. Колектив як фактор соціального становлення особистості старшого дошкільника. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2014. №42. Ч.2. С. 31–35.
44. Концепція Нової української школи. URL: [https://mon.gov.ua /storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainskashkola-compressed.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainskashkola-compressed.pdf)
45. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОРМ Ферець В. Б., 2020. 44 с.
46. Коваль В. Програма «Впевнений старт як орієнтир формування готовності до навчання у школі» / В. Коваль, З. Брежко // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. № 9. С. 14-17.
47. Козак Р. С. Особливості формування соціальної готовності дітей з затримкою психічного розвитку до школи / Р. С. Козак, Н. В. Науменко // Харківський природничий форум [Електронне видання] : V Міжнар. конф. молодих учених, Харків, 19–20 трав. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди [та ін.] ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук, І. А. Іонов, Д. В. Леонтьєв та ін.]. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. С. 122–125.
48. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч. - метод. Посіб. До Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». К.: Світич, 2009. 208 с
49. Косенчук О. Г. Дитина в соціумі: впроваджуємо ДКДО. Дошкільне виховання. 2021. № 4. С. 3-5.
50. Косенчук О. Г. Дошкільна освіта в Україні: нові реалії та перспективи. Педагогічні науки : наук. журн. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2022. Вип. 79. С. 151-155.
51. Краснова А. В., Клебановська А. О. Наступність та послідовність

переходу між дошкільним та шкільним навчанням. Формування творчої особистості в системі освіти й соціальному середовищі: сучасні виклики та інновації: м-ли Регіон. наук.-практ. конф. (22 квітня 2020 р. м Харків) / за заг. ред. : Г.Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків : ФОП Петров В.В., 2020. 280 с.

52. Кузьменко В. Соціальна компетентність дошкільнят: особливості, показники та шляхи розвитку. Дошкільне виховання. 2001. № 9. С. 22–25

53. Курчатова А. В., Вегера Т. М. Мотиваційна готовність дітей старшого віку до навчання у школі: співвідношення ключових понять. Молодий вчений, 9 (109), 2022, С. 78-81.

54. Лохвицька Л. В., Карцева Н. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в процесі сюжетно-рольових ігор. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 19. С. 129-133.

55. Луценко І. О. Готуємось до мовленнєвого спілкування з дошкільниками: Навчальний посібник. К.: НПУ, 2001. 96 с.

56. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи: [монографія]. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. 72 с.

57. Мартиненко С. М. Орієнтовані методики педагогічного діагностування рівнів готовності дитини до навчання в школі // Початкова школа. 2008. № 2. С. 39-41.

58. Максименко С. Д. Адаптація дитини до школи. Київ : Мікрос-СВС, 2003. 96с.

59. Максимова О. О. Формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі// Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць / Кам'янець-Подільський національний ун-т ім. І. Огієнка. Вип.20 (1-2016). Ч.2.

Кам'янець-Подільський, 2016. С. 229–234

60. Майструк О. Б. Гра як засіб навчання і виховання дітей дошкільного віку // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2008. Вип. 24. С. 108-112. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppps_2008_24_18

61. Матвієнко С. І. Передшкільна освіта: теорія та практика: навч. посібн. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 183 с

62. Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика» (присвячена 300-річчю від дня народження Григорія Сковороди) : зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 16 листопада 2022 року / [наук. ред.: П. М. Бойчук, О. Л. Фаст]. Луцьк: КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради. Частина 2. 2022. 243 с.

63. Нова українська школа URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/novaukrainska-shkola> (дата звернення: 11.11.2021)

64. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація і зміст роботи: збірник методичних матеріалів [авт.- упоряд.: О. П. Долинна, А. П. Бурова, О. В. Низьковська, Т. П. Носачова]. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 480 с.

65. Онищенко І.В. Психолого-педагогічні умови та шляхи формування мотиваційної готовності дітей до шкільного навчання / І.В. Оніщенко // Обов'язкова передшкільна освіта як важлива умова у забезпеченні наступності : матеріали регіональної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 10 лютого 2011 р.) Кривий Ріг: КДПУ, 2011. С. 118-125.

66. Пасічніченко А. В. Становлення статусу дітей у групі на етапі переходу від старшого дошкільного до молодшого шкільного віку: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07. Київ: Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2003. 177 с.

67. Пасічніченко А.В. Психологічні особливості становлення лідерських якостей у дошкільному віці. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі: зб. Наукових праць XXIV Міжнародної наукової конференції

(Переяслав-Хмельницький, 26–27 квітня 2017 г.). 2017. Вип. 5(25). Ч 10. С. 22–25.

68. Пасічніченко А. В., Ковалевська Н. В. Шляхи формування культури міжособистісної взаємодії у дітей в умовах закладу дошкільної освіти// Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, 2019р. С. 264-268.

69. Пісоцька Л. Виховання доброзичливості у дітей дошкільного віку як педагогічна проблема. Освітній простір України, 2018, №13. С. 115-119.

70. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна [та ін.] Тернопіль : Мандрівець, 2013. 104 с.

71. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч.ІІ. Від трьох до шести (семи) років // О. І. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова; наук. кер. О. Л. Кононкою. К. : Тов «МЦФЕР Україна», 2014. 452 с.

72. Павелків Р.В. Дитяча психологія: навч. посібник / Р.В. Павелків, О.П. Цигикало. К.: Академвидав, 2008. 431 с.

73. Піроженко Т. О., Карабаєва І. І., Соловйова Л. І., Хартман О. Ю., Федорчук О. І., Токарева Л. Д. Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи : препринт. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 32 с.

74. Піроженко Т., Карабаєва І., Соловйова Л., Хартман О. Вивчення готовності дітей старшого дошкільного віку до систематичного навчання в умовах реформування української школи. Психологічний часопис. 2022. № 8 (2), С. 18-32. URL: <https://doi.org/10.31108/1.2022.8.2.2> .
<http://lib.iitta.gov.ua/732153/>

75. Піроженко Т., Карабаєва І., Соловйова Л., Хартман О. Якісна та кількісна характеристика готовності старших дошкільників до навчання у школі. Психологічний часопис. 2023. № 9 (1), С. 41–49.

URL: <https://doi.org/10.31108/1.2023.9.1.4>, <http://lib.iitta.gov.ua/735121/>

76. Піроженко Т. Дошкільна зрілість або готовність дитини до школи// Психолог дошкілля. 2011. №11. с. 3-4.
77. Пісоцька Л. Виховання доброзичливості у дітей дошкільного віку як педагогічна проблема. Освітній простір України, 2018, №13. С. 115-119.
78. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. К. : Мандрівець, 2013. 264 с.
79. Пуйо О. І. Рухливі ігри як засіб формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2021.
URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/29956/1/%D0%9F%D1>
80. Радченко К. В., Кристоичук Т. Є. Рухливі ігри як засіб формування морально-вольових якостей особистості дошкільників. Наука, освіта, суспільство очима молодих, 2014 .Ч. 1. С. 117-118.
81. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід : монографія. Київ : Міленіум, 2008. 400 с.
82. Рожок Т. Л., Костецька О.А. Від маленької цеглинка – до розумної дитинки : дидактично-ігровий посібник. Вінниця : КУ «ММК», 2018. 15 с.
83. Рома О. Ю. Гра по-новому, навчання по-іншому : методичний посібник. Київ : the LEGO Foundation, 2018. 44 с.
84. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд. О. М. Байєр, Л. В. Бабліна, І. М. Богдан та ін.; наук. керівник А. М. Богуш; за заг. Ред.. Л. В. Бабліною. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 200 с.
85. Середовище, що належить дітям: poradnik для педагогів закладів дошкільної освіти / Упорядники: Н. Софій, Ю. Найда. ЮНІСЕФ, ВФ «Крок за кроком», 2019.
86. Сіданіч І. Л., Кислашко О. П. С-34 Духовно-моральне виховання дітей в історії педагогіки та вітчизняної школи. Монографія / Ірина Леонідівна

- Сіданіч, Олександр Павлович Кислашко. К : ТОВ «Дорадо-Друк», 2012. 496 с.
87. Сіваш С.В. Професійна підготовка майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 55. Т. 2. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/55/part_2/35.pdf (дата звернення: 07.05.2023).
88. Соціалізація дошкільників в умовах ДНЗ / Уклад. Т.І. Прищепа. Харків : Вид. група «Основа», 2010. 169 с.
89. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. Т. 2. Київ : 1976. 670 с.
90. Сухар В. Л. Ознайомлення з соціально-предметним довкіллям. Молодший вік. Харків : Видавництво «Ранок», 2017. 176 с.
91. Суятинова К. Соціалізація дітей дошкільного віку в умовах війни Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 63, том 2, 2023
92. Токарева Л.Д. Особливості формування ігрової компетентності дитини старшого дошкільника до навчання в школі// Електронний збірник наукових праць ЗОІППО. № 3(45), 2021. С. 52-58
93. Українське дошкілля. Програма розвитку дитини дошкільного віку / О. Білан, Л. Возна, О. Максименко. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 264 с.5
94. Федорова М. А. Особливості розвитку ігрової компетентності дитини у контексті наступності між дошкільною освітою і початковою школою / М. А. Федорова // Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи : монографія / за заг. редакцією В. Є. Литньова, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019 С. 300-314.
95. Федорова М. А. Теорія та методика ігрової діяльності дітей дошкільного віку: навч. посібник / М.А. Федорова. Житомир, ФОП Левковець, 2018.149 с
96. Фесюкова Л. Б. Розвивальні ігри для дітей 4-7 років / Л. Б. Фесюкова. Х. : Ранок, 2007. 142 с.
97. Чекстере О. Ю. Соціально-психологічна готовність дошкільників до школи як значущий компонент адаптації дитини до шкільного навчання : <https://orcid.org/0000-0003-2435-3831>

98. Чуб Н. В. Комплексні тести готовності дитини до школи / Н. В. Чуб. Харків : Основа, 2007. 144 с.
99. Якименко Л. Дитина в колективі однолітків. Соціальний аспект підготовки до школи. Дошкільне виховання. 2012. № 6. С. 8–11.
100. <https://www.superprof.com.ua/blog/igry-dlia-shkoly/>
101. https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12856/klochko_gotovn_dutunu_do_navch.pdf?
102. <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/bazovij-komponent-doskilnoi-osviti>